

111

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐԾՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԷ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 6, 1894

ԹԻԻ 39

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երև.
Մեր ցախտեսական Տունն երթալ	303
«Աստուծոյ ցովհանէսը»	306
Նահապետները	306
Բնութեան խառնուրդ	307
Եղիպտական Մեծ Գիւտը	307
Լուսին	308
Տարբերութիւնք Մարդկային Բնութեան Մէջ	309
Քրկանաւով Ազատում	309
Մորթը Մարդու Պաշէ	309
Օճառներ	310
Թղթակցութիւնք	—
Արծիւներուն Հալածիչները	310
Մահապաշտ	310
Ազգեր	310
Հանդէս Քաղաքական	311
Դրամական	312

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիսիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիսիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մեկ քերթի գինն է 30 փարսիսիս: Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղութիւն առ Մր. Հ. Ս. Պարսեմ, Ամերիկացի խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան Կողմանէ,
Հ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՒՍԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՐԵ-ԽԱՐԱԿԻՐ

ՄԵՐ ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆՆ ԵՐԹԱԼ

Թերեւս մահուան խաւարին և սարսափին մեծագոյն մասը սա է որ ամէն բան կ'առնէ մեր ձեռքերէն: Տարակոյս չկայ թէ առ Աստուած դիմելու ճամբուն վրայ ամէն քայլի ետեւ հոգիներու նախադասմանութեան դադարէրը կայ: Փրկութիւնը մեր անձնական գործը չէ: Սակայն առանց մեր աշխատութեան ալ չըլլար: Բոլոր ջանից և աշխատութեանց լինանալէն ետքը միայն կը նշմարենք թէ Աստուած է բուն գործողը յաւիտեանական սիրով: Մահը, մինչև իսկ երբ լիովին կ'ողջունուի և կ'ակնկալուի երկար ժամանակէ ի վեր, միշտ յանկարծահաս կը թուի և կու տայ անօգնականութեան զգացում մը որոյ ծանրութեան ներքեւ կը ճնշուին սիրուն և յուսալից տարիքի մէջ մեռնողները: Երկրաւոր ոչ մէկ սէր կրնայ հոգւոյն առաջնորդը ըլլալ այդ անծանօթ ճամբուն վրայ, և կամ այդ նոր վիճակին յարմարելու նպաստել ա-

նոր: Մեռնողները, և այս է մահուան առաջին դառն կողմը, իրօք կ'առնուին մեր ձեռքէն և կը դադրին մեր խնամոյց առարկայ ըլլալէ:

Երբ ամբողջ սիրտը նուազած է, պատրաստ ենք կարծել թէ մենք որչափ անզօր՝ նոյնչափ ալ տգէտ ենք: Սակայն ներշնչեալ առաքեալը կ'ըսէ քաղցրութեամբ, «Չենք ուղեր, եղբայրներ, որ տգէտ ըլլաք նշնցեալներուն վրայով»: Շատ բան ըսուած է մեզի, թէպէտ քողարկուած է ճշմարտութեան կատարեալ պայծառութիւնը: Հաւատալով և աղօթողին մեծ բաներ կ'ելլեն խաւարէն և կը յայտնուին: Ի վաղուց ընտանի և ծանօթ խօսքեր նոր նշանակութիւն կը ստանան: Զմեղ սարսափեցնող մտածումն ալ կրնայ վերջապէս միտքարութիւն և խաղաղութիւն տալ: Ստուգիւ մենք չենք ընտրեր մահուան ժամը: Սակայն կ'ընտրուի այն: Մենք երբեք ժամն հասած չենք համարիր. և ո՛րչափ աղօտ կերպով և դժուարաւ կը տեսնենք միշտ այդ ժամն ընտրողին սէրը և խմաստութիւնը: Սակայն տխուր և հանդիսաւոր այն ժամուն, երբ կը չքանան երկրաւոր յոյսերը, սա ձայնը կը հնչէ. Ե՛մ ե՛մ, Ք՛ի ի՛նչ: Տէր Յիսուս եկաւ իր քով կանչելու իր փրկեալները: Երբ մահը տեղի կ'ունենայ, Նա կ'ընդունի հնազանդ հոգին: Կը վերջանայ մեր սիրոյ ծառայութիւնը: Մենք չենք կրնար ընկերանալ մեկնող հոգւոյն: Բայց Նա առանձին չէ: Քրիստոս իրենները կը տանի Դրախտին մէջ պատրաստուած տեղը:

Տունն, ուր կը տանի զանոնք Քրիստոս, պատրաստուած է, և իր ձեռքը պատրաստուած: Մեռնելը երթալ չէ լայնատարած, տհաւոր, անլոյս, թանձր և ամայի խաւարը: Երբ մանկիկ մը կը ծնի հոս երջանիկ տան մը մէջ, ո՛րչափ խնամով և գորովով պատրաստութիւններ եղած են արդէն անոր դալուն համար: Տկար և տգէտ կը մտնէ Նա անծանօթ աշխարհ մը: Բայց իր ամէն պէտքին համար եղած է կանխահոգ պատրաստութիւն մը: Այսպէս, բայց

աւելի ճոխապէս, պատրաստութիւն մը եղած է մեզի համար հանդերձեալ կեանքին մէջ: Մեզի կը սպասեն հոն: Մեր տեղը կը ցուցուի մեզի աստուածային դուրգուրանքով: Ի՛նչ զմայլելի ընդունելութիւն կը սպասէ այն հոգւոյն որ Քրիստոսի ապաւինած է և Անոր ձեռքը Աստուծոյ առաջնորդուած: Յիսուս, այս աշխարհէս մեկնելէն ի վեր, շարունակ պատրաստութիւն կը տեսնէ միւս կեանքին մէջ և փրկեալներ կ'ընդունի: Իր հոն դառնուի ինքնին պատրաստութիւն է: Հօրը տունը շատ բնականաբար կան: Իր ներկայութիւնը կ'ընէ դանոնք երանաւետ: Նաև պատրաստութիւն կը տեսնէ ընդունելով: Այն օրէն հետէ երբ հնչեց սա հանդիսաւոր ձայնը, Ինչի խոսքէն է՝ «—բժեշտ, սուրբ հոգիներ կը հնազանդին անոր. և հիմա մեր մէջ ո՛վ այնչափ խեղճ է որ զինք դիմաւորող մը չունենայ միւս կեանքին մէջ: Ինչպէս հոս, նոյնպէս հոն կ'ըսէ մեր Տէրը, Մեկնէ՛լ «Ինչի»: Մինչդեռ երկրի վրայ էր, բուն կարեկցութեան շարժելով կենդանացուց մեռեալ մը և «—բժեշտ է՛ր Բոլոր: Նա կը ճանչնայ իր ոչխարները իրենց հին և նոր անուններով. և Անոր համար ամէն մահ ծնունդ է, և երկրի վրայ եղած ամէն բաժանում անվախճան դրկախառնութիւն է երկնից մէջ: Մէկ հոգւոյ առաջախարութեան համար ուրախացող հրեշտակներու անհամար բազմութիւնը պիտի ցնծայ անոր վերջնական փրկութեան վրայ: Գալու աշխարհին մէջ սէրը սիրով կ'ողջունուի առանց ո և է վախի: Բայց հոս ալ Քրիստոսին է գործը: Թէ սուրբերը և հրեշտակներն ի՛նչ բաժին ունին պատրաստութեան մէջ՝ չենք կարող ըսել: «Կ'երթամ ու ձեզի տեղ կը պատրաստեմ»: Մարմինէն զատուիլը Տէրոջը հետ ըլլալ է:

Այո, մենք ոչ ինչ կրնանք ընել: Այն վայրկեանին երբ յօժար ենք ամէն բան ընել, երբ կարօտակէզ սէրը անձկութեան կը փոխուի, մեղմով ետ կը կանչուինք: Մեր պատեհութիւնը տրուեցաւ. և աղէկ գործածուեցաւ թէ ոչ,

անցաւ զնայ : Հոգին ցնցող սաստիկ վիշտը կամ գոթը ա՛լ օգուտ չունին : Մեռեալներուն համար աղօթք անդամ պիտի չընենք : Քանզի դժուար է հոգւոյն հոգն հիմա ֆրիստութի կը վերաբերի : Այն հոգիները զորս իր անմիջական պահպանութեան ներքեւ առած է՝ ունին ամէն բան զոր սէրը կրնայ ընծայել : Այլ ևս, ամենափոքր բաներու մէջ անգամ, կախալ ըլլալու չեն անոնցմէ որ տակաւին մարմինի մէջ են : Անոնք մեր աղօթքներն անդամ չեն փնտռեր : Ինչ վին ունին ամէն բան որ կը խնդրուի աղօթքով : Վերջապէս կ'իմանանք զարմանքով, որ կրնայ փոխուիլ փառաբանութեան, թէ մեր սէրն անգործ, մեր հոգն անաղիւս և մեր համակրութիւնն անկատար էր : Սակայն Սէրը զոր կը չնչեն անոնք՝ մոռցած չէ զմեզ և այն անմահ իրաւունքները զորս ունինք անոնց վրայ : Երբ կը տեսնենք խաւարէն անդին, երբ կը դիտանք թէ հոգին ֆրիստութի քով հանդիստ է, երբ կրնանք ըսել, Մեր գանձը մեզի համար կը պահուի յաւիտենականութեան մէջ, յայնժամ կը սկսի խաղաղութիւնը : Քրիստոս չուղեր որ տգէտ ըլլանք այս մասին :

«ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԹՈՎՀԱՆՆԵՍԸ»

Գրեթէ չորս հարիւր տարի առաջ փորթուկալցի մուրացիկանի մը ութ տարեկան որդին Յովհաննէս փախաւ զնայ թափափիլ Սպանիոյ լեռներուն մէջ, ուր հովիւ մը գլխով անոր վրայ տուաւ անոր ուտելիք և ապաստան : Այս մարդուն ոչխարներն արածեց նա տանեւելեց տարի, կամ մինչեւ որ քսանեւէնորս տարեկան եղաւ, երբ որոշեց զինուոր գրուիլ և բանակը մտնել : Հաւանականապէս շատ անպիտանացաւ այդ միջոցին : Կը խմէր, կը ստէր, վատութիւն և գողութիւն կ'ընէր : Վերջապէս մահուան դատապարտուեցաւ իբրեւ զող, բայց պատճառով մը փոխուեցաւ իր դատաւճիռը և նա թմբկահարութեամբ բանակէն արտաքսուեցաւ հանդիսաւորապէս : Քսան տարի ալ թշուառ կեանք մը վարեց իբրեւ հովիւ, ծառայ և մանրավաճառ, գաճէ պատկերներ տանելով Կրանտոայէ ձիալալթար :

Յանկարծ օր մը իր գործած չարութիւններուն համար խղճի խայթէ տանջուիլ սկսաւ և այնչափ մոլեգնեցաւ որ փողոցին մէջ ուրիշներ քարկոծեցին զնա իբրեւ խենդեցած մարդ մը, այնպէս որ քաղաքին դատաւորը բանտարկեց զնա և հրամայեց որ ամէն օր դաւազանով ծեծեն զնա զեւն անկէ հանելու համար : Տարի մը յետոյ բանտէն արձակուեցաւ, թշուառ, անօթի և տգէտ մուրացիկան մը եղաւ : Սակայն դժբաղդութիւններուն միջոցաւ, զորս կրեց բանտին մէջ և այլուր, Աստուած այն թշուառ անձին սրտին մէջ ծնոյց մեծ սէր և գութ առաջատու : Կրանտոայի աղտոտ փողոցներուն մէջ կը ընակէր նա տնանկ աղքատներու, գողերու և բորոտներու հետ : Փայտ կը ծախէր փողոցները և զրամին մեծ մասը կը գործածէր այս խղճալիներուն ուտելիք հայթայթելու համար : Օր մը նշմարեց պարապ տան մը վրայ կախուած դա՛ աղղը : «Վարձու տուն» : Ամսուան

մը համար վարձեց տունը, մուրաց և յաջողեցաւ վարձքը վճարելու և անկողիններ պատրաստելու չափ դրամ հաւաքել : Անոնց մէջ լեցուց անբուժելի հիւանդութենէ տառապող մուրացիկաններ որ, բառին կատարեալ իմաստով, մեռնելու վրայ էին փողոցներու մէջ : Ամէն առաւօտ սակառով մը դուրս կ'ելլէր և անոնց այն օրուան ուտելիքը կը մուրար, և իր հիւանդանոցը վերադառնալով միայնակ կը ծառայէր անոնց իբրեւ խոհարար, հիւանդապահ և բժիշկ :

Ամիսներ անցան, և այս մարդուն գործը և անոր խորին նախանձաւորութիւնը և անձնուրացութիւնը ուշադրութիւն գրաւեցին : Մարդուն նպատակին բարութիւնն այնչափ յայտնի էր որ դրամ և օգնութիւն առատօրէն տրուեցան անոր : Բացաւ զիշերային ձրի օթեւաններ : Մինչեւ այդ ժամանակ Եւրոպայի մէջ սովորութիւն էր խեղանդամները, ջերմէ և տարափոխիկ հիւանդութենէ բռնուողները ամէնքն ալ հիւանդանոցներու նոյն սրահներուն մէջ խոնել, երբեմն ալ քանի մը հիւանդ նոյն անկողնի մէջ դնել : Յովհաննէս դրամ մուրաց և տուններ չինեց առանձին սրահներով և անկողիններով : Ինքն եղաւ մասնաւոր հիւանդութեանց յատուկ արդի հիւանդանոցներու հիմնադիրը : Գաղափարը տարածուեցաւ հարաւային Եւրոպայի մէջ, Թագաւորներ և ազնուականներ հիմնեցին հիւանդանոցներ որոց մէջ հիւանդապահութիւն կ'ընէին իրեն պէս «Աստուծոյ Յովհաննէսը» կոչուած կարգին վերաբերող անձեր : Յովհաննէս մոլութեամբ, ծուլութեամբ և անառակութեամբ ապրեցաւ գրեթէ կէս դար, ապա արթնցաւ և տասը կարճ տարիներու մէջ այս մեծ գործը կատարեց մարդկութեան համար :

Յովհաննէս Նեւտոն իր երիտասարդութեան առաջին տարիներուն մէջ արեւոցող և զեղիւ էր, և գերեզմանութիւն կ'ընէր Կուինիայի ծովեզերքը : Ապա դարձուց իր երեսն առ Աստուած, աշխարհի մեծ բարերարներէն մին եղաւ և իր բարի ազդեցութիւնը կը մնայ ամէն դարու համար :

Մեր Հայրը մեղի կ'երկնցնէ իր ձեռքը մինչեւ մեր մահուան օրը : Չկայ երբեք ժամանակ մը երբ ուշ մնացած ըլլալով չկրնանք անոր ծառայութեան մէջ մտնել և անոր օրհնութիւնն ընդունիլ :

ՆԱՀԱՊԵՏՆԵՐԸ

ԻՍՏԱՅԱՆ ԵՒ ԻՐ ՈՐԻՒՅ

[Խմբագրական]

1.

Ծննդոց դիրքին մէջ գտնուած սրբազան պատմութեան մէջ նահապետներուն ամենէն աննշանն է Իսահակ : Պատճառն է մասամբ իր կեանքին զիպուածայից չըլլալը, և մասամբ իր նկարագրին Արքայաժողով, կամ Յակոբայ և կամ Յովսէփի նկարագրէն նուազ գրական և նուազ զօրաւոր ըլլալը : Մեր ֆի կ'ըսէ, «Իր յատկութիւնները որդիական էին ինչպէս Արքայաժողով յատկութիւններն հայրական էին : Նա գործադրեց, բայց չձեռնարկեց : Կեանքեցաւ, բայց չառաջնորդեց : Հարունակեց, բայց չսկսաւ » :

Արդէն դրած ենք Իսահակայ ամուսնութեան վրայ : Քսան տարի դաւալով չօրհնուեցաւ անոր ամուսնութիւնը Ռեբեկայի հետ, որպէս զի յայտնի ըլլար թէ, ինչպէս իր հօր համար՝ նոյնպէս իրեն համար, խոտացեալ օրհնութեանց ժառանգը Աստուծոյ պարգեւը պիտի ըլլայ հաւատոյ աղօթքի

իբրեւ պատասխան շնորհուած : Այսպիսի աղօթք մը մատոյց Իսահակ : «Աղաղակեց Տէրօջը իր կնկանը համար՝ ամուսն ըլլալուն պատճառաւ » : Հաւանականապէս այս աղօթքը չմատուցուեցաւ մէկ անգամ այլ շատ անգամ, և պատասխանը ուշացաւ մինչեւ որ Իսահակի հաւատքը կատարեալ եղաւ : Տարակոյս չկայ թէ Ռեբեկայի ալ զաւակ ունենալու փափաքը այնչափ զօրաւոր էր որչափ իր ամուսնոյն փափաքը : Իսահակ կրնար ուրիշ կին մը առնել : Իր առ Ռեբեկա ունեցած սիրոյն մեծութեան ապացոյց մը է սա իրողութիւնը թէ չառաւ ուրիշ կին Ռեբեկայի ամուսնեան քսան ամեայ երկար չըջանին մէջ : Այս ամուսնութիւնը Ռեբեկայի նախատինք էր, և սակայն երբ իր փափաքին լրումը շնորհուեցաւ և ինք երկու զաւակաց մայր պիտի ըլլար, նշան մը պատահեցաւ որ անձկութիւն տուաւ անոր և մղեց զնա «Տէրօջը հարցնելու» անոր նշանակութիւնը : Չպատմուի թէ ինչպէս հարցուց կամ Տէրն ինչպէս հաղորդեց իր պատասխանը : Անոր ըսուեցաւ թէ իր արդանդին մէջ եղած տղայը երկու ազգ պիտի կազմեն և թէ, հակառակ սովորութեան, անդրանկութեան իրաւունքը փոքրին պիտի տրուի : Այս բանին մէջ Աստուած իր բացարձակ իրաւունքն ի գործ դրաւ ընտրելու համար խոստումներուն ժառանգը (Հովմ. Թ. 10-13), բայց չըրաւ այսպէս առանց պատշաճապէս ի նկատ առնել իրաց յարմարութիւնը : Աստուածային վճիռն հիմնուեցաւ այն տարբերութեան վրայ զոր Յակոբ և Եսաւ ունէին նկարագրով : Երբ երկուքն իրարու հետ բաղդատուին, Յակոբ ի սկզբան գոհացուցիչ չերեւիր : Եսաւ անկեղծ և առատաձեռն է և Յակոբ՝ խորամանկ և գծուծ : Երեց եղբայրը կ'ըլլայ կորովի մարդ և վարպետ որսորդ, մինչ կրտսերը կ'ըլլայ հանգարտաբարոյ և վրանաբնակ : Սակայն Եսաւի կը պակսէին ամէն հաստատուն յատկութիւններ : Փոփոխամիտ էր և ներկայ վայելքի միայն հոգ կը տանէր : Խոստմանց ժառանգ ըլլալուն և Աստուծոյ հետ ուխտի մէջ գտնուելուն կրօնական խորին նշանակութիւնը ոչ կը գնահատէր, ոչ ալ կարեւորութիւն կու տար անոր : Յակոբայ վրայ, սակայն, կը տեսնենք հզօր բնութիւն մը, և Աստուած կանխատեսեց թէ ապագային մէջ պիտի մաքաթի նա իր նկարագրին ստորին տարրերուն հետ, կանխատեսեց նաեւ թէ անոր նկարագրին աղնիւ տարրերը վերջնական յաղթանակը պիտի տանին :

Մեծ տարբերութիւն կ'ընէ եթէ, այս եղբայրներուն կեանքին դէպքերը ուսումնասիրելու ատեն, համարինք, ինչպէս կրնանք համարիլ բանաւորապէս, թէ Ռեբեկա Իսահակայ հաղորդեց ինչ որ Աստուած յայտնած էր այս տղայոց ապագային նկատմամբ, և թէ յետոյ Յակոբ և, թերեւս, Եսաւ ալ տեղեկացան սոյն իրողութեան :

Ինչպէս կը տեսնուի յաճախ, Իսահակ աւելի սիրեց այն որդին որոյ տրամադրութիւնը հակառակն էր իր տրամադրութեան : Ինք հանգարտաբարոյ և մեղմ էր : Նախընտրեց խիզախ և ժիր որդին որ տաղաւալի գտաւ հովուական կենաց հանգարտութիւնը : «Կը սիրէր Եսաւը, ինչու որ անոր որսէն կ'ուտէր » : Պատճառն այն չէ միայն թէ սիրող էր որսի միսի, քանզի հարուստ էր և կրնար այդպիսի միս գտնել երբ ուզէր, այլ սա է թէ կը սիրէր այն յատկութիւնները որք յաջող որսորդ մը

կ'ընէին իր որդիին: Գործօն եւ խելացի մայրն աւելի կը սիրէր այն որդին որ իր ճարտար-մտութիւնն ունէր-եւ տունը կը մնար եւ աւելի կ'ընկերանար իրեն քան Եսաւ:

Դէպք մը պատահեցաւ որ երեւան հանեց երկու հղայքներուն նկարագիրները: Եսաւ որսորդութիւնէ եկաւ անօթի եւ տեսաւ թէ Յակոբ իրեն համար ուսկէ ապուր երած է: Երբ ապուր խնդրեց, Յակոբ իրեն հղայք շարժելու եւ տալու էր անոր, ինչպէս Եսաւ անտարակոյս պիտի տար անոր բաժին մը իր որսէն եթէ յաջողած էր ձեռք ձգել: Բայց Յակոբի արթուն խորամանկութիւնն ի յայտ եկաւ իր սա առաջարկին մէջ. «Եսաւ ինձի այսօր քու անդրանկութեանդ իրաւունքը:» Եսաւ կը հաւանի: Շատ ան-համբեր է, չկրնար քիչ մը կրել անօթու-թեան նեղութիւնը եւ չափազանցելով կ'ըսէ, «Ահա մեռնելու կը մօտենամ»: Յակոբի նեն-գութիւնը կը մղէ զնա ուրիշ քայլ մը եւս առնել: Կը տեսնէ թէ երբ Եսաւի անօթու-թիւնն անցնի, նա կրնայ փոխել իր միտքը, եւ ուստի կ'ըսէ, «Այսօր ինձի երգում երէ:»

Այս գործին մէջ Յակոբի ընթացքը չկրնար պաշտպանուիլ: Աստուածաշունչը լոկ կը պատմէ զայն առանց չքմեղացնելու կամ ար-բարացնելու: Սակայն այն նեղութեան մէջ, զորս Յակոբ յետոյ կ'ոչուեցաւ կրել Լաբանի տան մէջ, կրնանք գտնել աստուածային մեկնութիւն մը այս եղբայրական եւ այն միւս անվայել գործին վրայ որ կը պատմուի ինչ, զիսոյն մէջ: Այս ալ դիտելի է թէ, որ-չափ կ'երեւի պատմութեան, Յակոբ իր կենաց մնացեալ մասին մէջ երբեք զիմու-ջըրաւ այս դժման իրեն աշխարհի գործո-ղութեան մը որով ինք տէր եղաւ անդրան-կութեան իրաւանց: Սակայն թէեւ Յա-կոբի ընթացքն անվայել էր, քանի մը նկա-տողութեամբ կան որ կը մեղմացնեն իր դատապարտութիւնը: Ուրեքիս իրեն տըր-ուած յայտնութիւնը ուրիշ հաղորդած ը-լայ չըլլայ, անշուշտ հաղորդեց զայն իր սի-րական որդեղին: Պատճառ չունէր Յակոբէ ծածկելու անոր մեծ ապագային վերաբերեալ ծանօթութիւն մը: Ուստի Յակոբ խորհե-ցաւ թէ անդրանկութեան իրաւունքն իրն եղաւ աստուածային կարգադրութեամբ: Զայն ստանալով ուրիշ բան չըրաւ ինք, բայց միայն կատարեց Աստուծոյ կամքը, եւ թերեւս խորհեցաւ թէ լաւագոյն էր խաղաղական միջոցներով տիրանալ այն ի-րաւունքին քան բռնի կորզել զայն իր եղ-բայրէն: Իր յանցանքը սա եղաւ որ ինք իր վրայ առաւ Աստուծոյ կամքը կատարե-լու գործը, եւ զայս ըրաւ վատ եւ եղբոր անվայել եղանակաւ մը, փոխանակ թողլու որ Աստուած կատարէր զայն իր կերպովը եւ իր ուզած ժամանակը: Յակոբ ցուցուց թէ ինք կը ճանչնար անդրանկութեան իրա-ւունքին յարգը: Կը ճանչնար անտարակոյս անոր անցաւոր առաւելութիւններուն հա-մար որով կրկին բաժին պիտի առնէր իր հօր ստացուածքէն, բայց կը ճանչնար նաեւ անոր հոգեւոր առաւելութիւններուն հա-մար որով ժառանգ կ'ըլլար ուխտին օրհ-նութիւններուն: Եսաւ, այս օրհնութիւն-ներուն կարեւորութիւն չընծայելով, ցու-ցուց թէ ինք «անսուրբ» է (Եբր. ԺԲ. 16) եւ զանոնք ժառանգելու անարժան:

Ի՞նչ, զիսոյն մէջ պատմուած դէպքերուն համար զրեթէ պէտք չկայ մեկնութեան: Սովը, որ հեռացուց զԻսահակ իր տեղէն, գոնէ հարկւր տարի յետոյ պատահեցաւ քան այն որ կը յիշուի ԺԲ. 10 համարին մէջ:

Իսահակ ալ ճամբայ ելաւ Եգիպտոս երթա-լու համար, բայց Փղշտացուց երկրին մէջ կանգ առաւ աստուածային յայտնութեան մը միջոցաւ: Հոն առաջին անգամ կ'երեւի Աստուած Իսահակայ եւ կը կրկնէ խոս-տումները զորս ըրած էր Աբրահամու, եւ կը կրկնէ Աբրահամու սիրոյն համար (հա-մար 3): Սակայն եթէ Իսահակ օրհնութեան աշխարհի հօր մը որդին ըլլալով, ցուցուց թէ բարի մարդու մը օրինակն ալ կրնայ երբեմն մոլորեցնել զմարդ, վասն զի ինքն ալ իր հօր մեղքը գործեց, երկչոտութեամբ ստելով իր կնոջ համար: Աբրահամու նման, ջրհորի խնդիր ունեցաւ Փղշտացուց հետ (ԻԱ. 25), բայց համբերութեամբ տեղէ տեղ գնաց մինչեւ որ վէճը վերջացաւ: Բերք կ'ըսէ, «Իսահակայ նկարագրին հիմնական տիպարը կը կազմուի տոկայու մեծ կարո-ղութեան մը որ չհակառակիր չարին, ոչ ալ կը կոռուի անոր հետ, այլ համբերելով եւ զիջանելով կը յաղթէ անոր: Այս յատկու-թեան մէջ կը կայանայ անոր իրական մե-ծութիւնը:» Ի Բերսաբէէ, ուր վերադար-ձաւ նա, Աստուած դարձեալ երեւցաւ անոր: Յետոյ Արիմէլէք գնաց ուխտ ընել անոր հետ, ինչպէս ինք կամ իր նախորդն ըրած էր Աբրահամու հետ:

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽԱՌՆՈՒԹԻՒՆ

«Ես բանի մը պէտք ունիմ որ յստակ խորհիլ տայ ինձի:» կ'ըսէ մարդ մը աշխատե-լու դիտաւորութեամբ իր սեղանին առջեւ նստելով կնճռոտ ճակատով եւ ձեռաց մատ-ները սեղմելով: «Վար պիտի իջնեմ եւ դա-ւաթ մը զօրաւոր սուրճ պիտի խմեմ:»

Եթէ ըսէր, «Պիտի երթամ եւ խարաղա-նեմ ինքզինքս», պիտի ըլլար նոյնչափ բա-նաւոր խօսք: Այդ էր ինչ որ իսկապէս ընել ուզեց, այսինքն պիտի մտադէր իր ուղեղը եւ ստիպէր զայն աշխատիլ երբ պարագաներն աննպաստ էին աշխատութեան, երբ կամ չափազանց յոգնած էր արդէն, կամ տկա-րացած էր հիւանդութեամբ: Ամենէն բա-նաւոր ընթացքը պիտի ըլլար թոյլ տալ ընութեան որ իր ուզածն ընէ: Յոգնու-թեան համար բնութեան դեղն է հանգիստ եւ ոչ խարաղան: Մարդուն պէտք եղածն էր աւելի քան, աւելի սնունդ եւ կամ գործի փոփոխութիւն:

«Զիդերս բոլորովին թուլցած են, ձեռքս կը դողայ, անունս անգամ դժուարաւ կրնամ գրել: Սիկար մը ծխելու եւ ջիդերս հան-դարտեցնելու եմ:» կ'ըսէ երիտասարդ գրա-գիր մը կամ սղագիր մը բաղադրաւ օր-ուան մը երեկոյն: Սակայն նոյնչափ յիմար է նա որչափ նախորդ մարդը: Ինչ որ կ'ու-ղէ ընել ուրիշ բան չէ, բայց եթէ թմրե-ցնել բոլորովին իր ջիդերը փոխանակ հանգչելով զանոնք հանդարտեցնելու: Այդ ընթացքով երբեք օգուտ չըգտնէր, այլ աւելի կը վատթարացնէ իր վիճակը: Եթէ մէկը անդունդի մը եղբը հասնի բոլորովին պատ-րաստ վար դահալիթիւ, աչքերը խիւլով չնուազեցնել վտանգը: Վտանգին դէմ յան-դիման պառկելով եւ քնանալով չկրնար վտանգը:

Զգային մարդուն ամենէն խելացի գործը պիտի ըլլար բանալ պատուհանները, կամ դուրս ելլել բաց օդին մէջ եւ քանի մը բոկէ մարմնամարդ ընել ուժով, կրցածին չափ օդ տոնելով թոքերէն ներս: Այդ պիտի ը-լայ հաւաստարկչութիւնը վերադարձնելու բնական կերպը:

«Ընկճեցայ ես, ոյժս արագ կը հատնի:»

կ'ըսէ խոնջած այր մը կամ կին մը: «Ինչ մը դինի կամ դարեմուրի պէտք ունիմ, ջղային դրութիւնս զօրացնող բանի մը:» Սակայն բնութեան մեթոտը չէ զօրացնել դրութիւնը, այլ վերցնել յոգնութեան պատ-ճառը, հանգիստ տալ: Կաղաւթի համար-ուած ոգելից ըմպելին ուրիշ բան չէ բայց եթէ խթան մը, որ արդէն յոգնած ձին կը մղէ դէպի մահ: Արգելք մի ըլլաք բնու-թեան գործին: Նա կը յանձնարարէ հան-գիստ, գործի փոփոխութիւն, աւելի սննդա-բար կերակուր, բայց ոչ երբեք գրգռիչ ըմ-պելի:

Աշխարհի վրայ երեւցած չարիքներուն մեծ մասն յառաջ կու գայ բնութեան օրէնք-ներուն մեր խառնուելէն: Որ եւ է գրգռիչ բանի, ինչպէս՝ թէյի, սուրճի, եւ ոգելից ըմպելիքներու առերեւոյթ պէտքը արուես-տական է: Այդ բաններուն գործածութեամբ կեանքը չերկարիր, այլ կը կարճնայ: Ազատ թողէք բնութիւնը, եւ այն առնն չէք դպչիր դուք օդի, ծխախոտի, եւ սրտին գործողութիւնը տկարացնող որ եւ է բանի:

ԵՂԻՊՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԳԻՒՏԸ

Ռամաէս Բ. ի, հարստահարիչ Փարաւոնին, մուսնային 1881ին գտնուելէն հետէ Եգիպ-տաբանք այնքան չարժեքան որքան վեր-ջերս Մ. Ժադ տը Մորկանի, Եգիպտական Հնութեանց ընդհանուր վարիչին, ըրած յայտարարութեամբ թէ գտած էր Տաշուրի բուրգին մէջ ոչ միայն ամենահին դոհար-ներ որ երբեք գտնուած էին մինչեւ ցարդ, այլ նաեւ թէ այս գանձերը կը վերա-բերէին Երկրորդ անգամ չարստութեան, Բերսոտոսէ իբր 2,500է մինչեւ 2,300 տարի առաջ: Հնախօս կամ Եգիպտաբան չեղող անձինք անգամ, կրնանք ըսել, անտարբեր չեն կրնար մնալ երբ կը գտնուին հնու-թեան այնպիսի նշխարներ որք արդէն հնու-թիւն էին երբ Հայր Աբրահամ իջաւ Եգիպ-տոս: Փարիզու Կալէթ Գո Գլէ թերթը կը խօսի Տաշուր անուն աննշան դեղին վրայ որ կը գտնուի հին մայրաքաղաքին, Մեմփիսի, մօտ: «Հոս չորս աւերուած բուր-գեր գտնուեցան, եւ անոնց մէջ մասնաւոր համար ցարդ անյաջող շատ ձեռնարկներ եղան: Մ. տը Մորկան սկսաւ իր գործին հորեր բանալով հոս հոն, եւ շուտով յաջո-ղեցաւ հանդիպիլ ստորերկրեայ ուղիներու որ կը տանէին բուրգերուն ներքեւը, ուր գտաւ մեծ թուով դերեղմաններ, մուսեա-ներ եւ տեսակ տեսակ կահ կարասիներ: Ամէն բան կը կրէր Երկրորդ անգամ չա-րստութեան պատկանող վեհապետներուն, Եուզէրցէն Բ. ի եւ Գ. ի եւ Ամէնէմհատ Գ. ի անունները եւ տիտղոսները: Ամենէն նշա-նաւոր եւ դեղեցիկ կտորներն են լանջաց վերաբերեալ զարդերը որք կը կրեն Եու-զէրցէն Գ. ի, Եուզէրցէն Բ. ի, եւ Ամէնէմ-հատ Գ. ի անունները: Գտնուեցան իննսուն-եւհինգ կտոր գոհարեղէններ բաց ի ուրիշ բաներու բեկորներէ եւ բղէղներէ, եւն: Կալէթ Գո Գլէ կատարեալ եւ մանրա-մասն ցանկ մը կու տայ անոնց, նաեւ ման-րամասնօրէն կը նկարագրէ լանջային այն զարդերուն կիտուածագործութիւնը եւ ոս-կեղէն մասերը: Տ. Է. Ն. Սէյս կ'ըսէ Լոն-տոնի Է. Է. Է. թերթին մէջ: «Միայն 400 անգղ. ոսկի ծախքով ի լոյս բերուեցան ա-մենաչքեղ եւ ամենաթանկագին հնութիւն-ները որ երբեք գտնուած են: Անոնք նոր յայտնութիւններ են հին Եգիպտոսի ար-ուեստագիտութեան: Անոնց քով Ահեթէ-

փի հոգակաւոր դոհարէղէնները խեղճ եւ արհամարհելի կ'երեւին: Այնպէս կատարեալ են անոնք եւ աշխատեցող թարմ, որ դրժուար է հաւատալ թէ կը վերաբերին հեռաւոր Երկրորդականերորդ Հարստութեան: Բայց այս դանձերը Մ. տը Մորկանի բրած գիւտերուն մէջ մասն են միայն: Կողոպտուած հնութեանց մէջ կը գտնուին Երեքտասաներորդ Հարստութեան ցարդ անծանօթ իշխանութիւններու եւ վեցերորդին պատականոց աղնուակներու չիրիմները եւ դամբանական սենեակները, վիթխարի դամբարաններ կիսաթափանցիկ յղկեալ աղաբաստէ, եւ հին ժամանակներէ հետէ քանդուած տաճարներու ցան եւ ցիր բեկորներ: Տը. Սէյս կ'ըսէ նաեւ թէ Մ. տը Մորկան աղիւսէ շինուած հարաւային բուրգին մէջ գտած է չիրիմը Հորուս Ծուապ Ռա անուն անծանօթ թագաւորի մը, որ թերեւս այն Հորուսն է որ կը յիշուի Մանեթովի գիրքին մէջ, յորում կայ իսրայելացւոց ելքին ակնարկութիւնը: Ծիրմին մէջ պարունակեալ առարկաներէն մին է յիշեալ Փարաոնին երեսնուհարմար զրեթէ չորս ոտք բարձր: Այս չիրիմէն դատ գտած է նաեւ ուրիշ մը, իշխանութիւնի մը չիրիմ, որ առաջ երբեք չէր բացուած: Այդ չիրիմն մէջ կը գտնուէր Երկրորդականերորդ Հարստութեան դոհարէղէններուն դասէն ուրիշ դանձ մը: Իշխանութեան ոսկի պսակը անոր գլուխն էր: Պէպէտ (մասնաւորապէս Երկրորդականութեան նուիրուած հրատարակութիւն մը) կ'ըսէ. «Պէտք չէ որ մոռնանք թէ գիւտը, որքան եւ կարեւոր, միայն յերեւան բերած է անկարեւոր անձեր անգործ զանձով հանդերձ, բայց տակաւին կը մնայ գոնեւ բուն արքունի չիրիմը: Եւ մարդ կը ստիպուի հաւատալ թէ արքունի չիրիմը որուն համար կառուցուած է բուրգը, պիտի տեսնենք որ մեծագոյն կարեւորութիւն ունեցող հրաշալիք է: Դեռեղմանատունը որ Ապու-Ռոշէ մինչեւ Տաշուր կը տարածուի Նեղոսի ձախ եղերքին վրայ, հաւանականապէս մեծագոյնն է աշխարհի մէջ. վասն զի աւելի քան տասնեակնիւ մղոն երկայնութիւն եւ երկուքէն մինչեւ երկուքուկէս մղոն միջին լայնութիւն ունի: Յարգ գտնուած հնութեան ամենէն հին բեկորները նախ քան զԲրիտանոս 1600էն անդին չեն անցնիր: Ուրեմն զարմանք չէ որ Լը Պաֆու Էփէֆէն կ'ըսէ Մ. տը Մորկանի համար. «Իր ճշմարիտ գիտունի մը վայել յարատեւութիւնը պսակուեցաւ այնպիսի արդիւնքներով որք իսկական շարժում մը յառաջ բերին գիտնական աշխարհին մէջ»:

ԼՈՒՍԻՆ

Ամենէն փառաւոր եւ շքեղ առարկան ուրուն վրայ մարդուս աչքը երբեք յառած է, արեւն է. անկէ հետեւ կու գայ լուսինը երբ կը փայլի լրման ժամանակը՝ բոլորակ դէմքով: Արդարեւ գիտարին է ըմբռնել որ այսպիսի պայծառափայլ մարմին մը իրապէս ըլլայ խաւար, ինքնին զուրկ եւ թափուր լոյսէ, ինչպէս է երկիրս կէս դիշերին լուսինն բացակայութեան ատենը: Լուսինն լոյսն է պարզապէս արեւին լոյսը որ կը ցոլանայ լուսինն խաւար մակերեսէն: Այս ճշմարիտ է նաեւ բոլոր մոլորակաց համար թէ եւ ո՛չ աստղերուն համար, վասն զի անոնք բոլորն ալ արեւներ են ինքնալոյս, որպիսի է մեր արեւը:

Եթէ լրացեալ լուսինն է վսեմ տեսարան

մը, անոր մահիկը եւս, իր եղջիւրները թէ՛ աջ թէ՛ ձախ նային, կամ վեր՝ քանի մօտենայ մայրը մտնող արեւին, նուազ վսեմ չէ եւ կը պահանջէ մասնաւոր ուշադրութիւն, վասն զի երկար փորձառութեամբ կը գտնենք թէ շատ անկատար կերպով հասկցուած է լուսինն մահիկի նաեւ կիսաբոլոր եւ կորնթարդ ձեւերուն պատճառը, մինչեւ իսկ շատ անգամ կարծուած է թէ մուր մարմին մը կ'անցնի երկրիս եւ լուսինն մէջտեղէն եւ անոր լոյսը կ'արգելէ ամբողջովին կամ մասամբ, եւ կը թելադրէ յաճախ հարցուած հարցումը թէ «ի՞նչ է այսպէս մէջ մտնող առարկան»: Երկնային անթիւ անհամար մարմնոց, գիսաւորաց եւ մոլորակաց մէջ լուսինն է երկրիս ամենէն մօտ գտնուողը, եւ հետեւապէս որ եւ իցէ ուրիշ մարմինի կարելի չէ մտնել անոր եւ երկրիս մէջտեղ:

Լուսինը դէպ արեւելք կը շարժի օրը իբր տասներեք աստիճան, եւ երկրիս բոլորափքը իր ամբողջ շրջանը կը տեւէ իբր 27 $\frac{1}{3}$ օր: Բայց որովհետեւ այս միջոցին արեւն ալ կը շարժի դէպ արեւելք օրը մէկ աստիճան, լուսինը, արեւին հասնելու եւ նոր լուսին ըլլալու համար, պարտի ամբողջ շրջանէ մը աւելի շարժիլ: Եւ այս կը պահանջէ երկու օրէն աւելի ժամանակ. ուստի նոր լուսինն նոր լուսինն ո՛չ թէ 27 $\frac{1}{3}$ այլ 29 $\frac{1}{3}$ օր պէտք է, այն է՝ լուսնական մէկ ամիս: Նոր լուսին սկսող վայրկեանն է այն երբ լուսինը կ'անցնի արեւին առջեւէն, իր լուսաւորուած կողմը հարկաւ բոլորովին արեւին դարձած եւ իր մուր եւ հետեւապէս անտեսանելի կողմը երկրին դարձած: Երբ կ'ելլէ արեւին առջեւէն, մեզի երեւցող լուսաւորուած մասը շարունակ կը մեծնայ, եւ մենք ի սկզբան կը տեսնենք նուրբ մահիկ մը որ գիշերէ գիշեր կը մեծնայ, մինչեւ որ արեւին առջեւէն անցնելէն եօթն օրէն քիչ աւելի ժամանակ ետքը կ'երեւի կէս լուսին, վասն զի արեւէն լուսաւորուած երեսին կէսը մեզի դարձած է, կամ, ինչպէս կը գրուի օրացոյցին մէջ, առաջին քառորդը: Դիշերէ վիշեր հետզհետէ աւելի կը տեսնուի անոր պայծառ կողմը, մինչեւ որ կ'ելլէ արեւին մայրը մտած ժամանակը, եւ յայնժամ իր ամբողջ լուսաւորուած մասը թէ՛ մեզի թէ՛ արեւին դարձած է, եւ կը տեսնենք զայն իր լրման մէջ ամբողջ բոլորակ: Այնուհետեւ հակադարձ կարգով վերոյիշեալ փոփոխութիւնները տեղի կ'ունենան մինչեւ որ տասնեակնիւ օր անցնի, երբ նորէն կ'անցնի արեւին առջեւէն եւ կ'ըլլայ անտեսանելի:

Թէպէտ լրացեալ լուսինը անամպ գիշերուածն մէջ կ'ողողէ երկրիս իր ճառագայթներով եւ շքեղութեամբ եւ մինչեւ անգամ ամենէն ազդեղ առարկաները սիրուն կը ցուցնէ, բայց որպէս զի անոր լոյսը արեւին լոյսին հաւասարի, աւելի քան վեց հարիւր հազար լուսիններու միահաղոյն ծագիլը պէտք է:

Հետաքրքրաշարժ եւ անբացատրելի մնացած իրողութիւն է, եւ հաւանականապէս ոչ բացատրելի բան արեւականային դրութեան մէջ, որ լուսինը երկրիս բոլորափքը կը դառնայ ճիշդ այնքան ժամանակէն որքան ժամանակէն կը թաւալի իր առանցքին վրայ, եւ այսպէս յաւիտեան կ'արգելէ իր ետեւի կիսագունտը տեսնուելէ, ուստի տղէտ ենք եւ տղէտ պիտի մնանք. ընդդիմակաց կողմին տեղադրութեան եւ տեսարանին:

Թէ լուսինը բնակելի է, ամէն դարու մէջ բեղուն նիւթ եղած է մտածութեան եւ վիճաբանութեան. բայց հեռադիտակին հնարուելէն հետէ խնդիրը փակուած է բացասական պատասխանով, այսինքն բնակելի չէ կ'ըսուի: Որովհետեւ լուսինն է միջնաբոլոր բոլորովին զուրկ աշխարհ մը, որովհետեւ չունի կաթիլ մը անգամ ջուր, որովհետեւ անոր իւրաքանչիւր ցերեկը եւ իւրաքանչիւր գիշերը հաւասար է մեր երկրին երկու շաբաթներուն, նաեւ որովհետեւ փոփոխութիւն տեսնուած չէ անոր հեռադիտակաւ զննութեան ենթարկուելէն հետէ, ստիպուած ենք եղբակացնել թէ չկրնար բնակատեղի ըլլալ զգացական էակներու եւ թէ չկրնար որ եւ իցէ տեսակ կեանք պահել: Ուրեմն իրաւացի է մեզ հաւատալ թէ այս երկնային մարմինը վայրապար ստեղծուած է: Ոչ. մենք շատ բաներ կը պարտինք լուսինն: Լուսինը պատճառ է Ովկիանոսին մակընթացութեան եւ տեղատուութեան. եւ Ովկիանոսին ջուրին բարձրանալը եւ ցածնալը կը ծառայեն երկրիս ծովածոցներուն, խորշերուն եւ նեղուցներուն ջուրերը անշարժութենէ պահելու: Նաեւ ծովուն վրայ նաւավարներուն մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ իրենց տեղերը ճանչնալու մասին:

Լուսինը, իրեւ հեռադիտակով զննելու առարկայ, շքեղութեան մասին կը գերազանցէ բոլոր միւս երկնային մարմինները: Նպաստաւոր ժամանակներ կրնայ մօտենալ երկրիս նուազ քան 220,000 մղոն կամ մակերեսէ մակերես հաշուելով՝ գրեթէ 245,000 մղոն: Եթէ այսպիսի ժամանակ մը զօրաւոր, ըսինք երկու հազար անգամ մեծցնող, հեռադիտակով զննենք, իբր 100 մղոն միայն հեռի կ'երեւի մեզի: Այսպիսի պայմաններու ներքեւ Լուսինի Սը. Պօղոսի մայր եկեղեցւոյն ընդարձակութեամբ առարկայ մը կրնար տեսնուիլ կէտի մը մեծութեամբ:

Անկարելի է որ եւ իցէ հեռադիտակի ասկէ աւելի լաւ ծառայութիւն մատուցանել: Բոլորովին սխալ է այն գրողներուն դադափարը թէ հսկայ հեռադիտակները, երբ լմնան, լուսինը քանի մը մղոն կամ մինչեւ անգամ քանի մը եարտա միայն հեռի պիտի ցուցնեն: Լուսինը լաւ տեսնուլ համար հարկ չկայ վիթխարի հեռադիտակներու, թէպէտ նա բաւական լոյս ունի բարձր զօրութեան տոկալու, եւ սակայն մեր մթնոլորտը այնքան ծանրաբեռնեալ է շողիով եւ յարածամ շարժման մէջ կը գտնուի՝ որ չորեքոյ մասնիկները եւ անոնցմէ յառաջ եկող ալիքները եւս կը խոչընդոտեն որքան կը խոչընդոտեն իսկ լուսինը. եւ ուստի կ'արգելուի այն սերտ հետազոտութիւնը որուն ջերմապէս կը փափաքին աստեղագէտները, եւ միայն քիչ մեծցնող զօրութիւններ կրնան գործածուիլ: Բայց լուսնային տեսարանը մինչեւ իսկ այս ոչնչապատաւորապէս պայմանաց մէջ այնքան վեհ եւ վսեմ է որ անկարելի է բառերով բացատրել: Լուսինի Դիտարանին մեծ հեռադիտակը իր չքնադազիւտ ուղնաձեւով, որ մասնաւորապէս լուսինը զննելու յարմարուած է, ի վեր պիտի հանէ անոր լեռներուն բարձրութիւնները, վիհերուն խորութիւնները, իր մեծ պատառուածները եւ Ովկիանոսի ցամաք զաշտերը ուր, երբ լուսինը դեռահաս էր, մակընթացութիւն եւ տեղատուութիւն տեղի կ'ունենային:

ՏԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ
ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Համայն բնութեան մէջ ամենէն զարմա-
նալի բաներէն մին է տարբերութիւնը որ
կայ նոյն դասէ այլ եւ այլ անհատներու
մէջտեղ. Կ'ըսուի թէ եթէ մեր տեսողու-
թեան կարողութիւնը բաւական սուր ըլլար,
պիտի տեսնէինք որ խոտի երկու բողբոջ,
աւազի երկու հատիկ, ջուրի երկու կաթիլ
ճիշդ նման չեն իրարու: Գիտենք թէ այս
ճշմարիտ է ամէն բանի համար որ մեր զի-
տողութեան կ'ենթարկի, թէ՛ գործարանա-
ւոր թէ՛ անգործարանաւոր աշխարհին մէջ,
եւ բանաւոր է հաւատալ թէ նոյն օրէնքը
կը տիրէ համօրէն տիեզերքին մէջ: Այս
տարբերութիւնները աւելի ակնհայտ կը
տեսնուին աւելի ընտանեանալով առարկա-
ներուն: Դիւրաւ կը նշարենք անտառի
ծառերուն, օղին թռչուններուն, դաշտի
գաղաններուն եւ մեր շուրջ գտնուող այր
եւ կիւն մարդոց կերպարանքին եւ ձեւե-
րուն զանազանութիւնները, եւ ո՛րքան ա-
ւելի յաճախ դիտենք զանոնք, ո՛րքան ա-
ւելի սերտիւ քննենք, այնքան աւելի կը
հասկնանք անոնց մէջտեղ գոյութիւն ու-
նեցող զանազանութիւնը: Երբ լաւ կը
ճանչնանք անձ մը, անկարելի է որ ուրիշ
անձի մը տեղ անոնք զնա. անոր դէմքին,
ձեւին եւ կերպերուն մասնաւոր յատկու-
թիւնները կը տպաւորուին մեր յիշողու-
թեան վրայ եւ անմիջապէս կը ճանչնանք
զնա երբ կը տեսնենք:

Չկան երկու մտքեր որ խորհելու մի եւ
նոյն ընթացքն ունենան կամ ճիշդ իրարու
խորհուրդները խորհին: Ճշմարտութիւնը
բազմակողմանի է, եւ այր եւ կիւն մարդոց
բազմութիւնը կը կենան հանդարտ եւ ա-
նոր կերպարաններէն միայն մէկուն վրայ
կը նային շարունակ: Եթէ դառնային անոր
բոլորով, փոփոխելով իրենց մասնաւոր
գիրքերը, աւելի աղէկ պիտի յարգէին
գիրար: Պատուական անձինք երբեմն ցաւ
կը յայտնեն թէ գաղափարի այսքան տար-
բերութիւններ կան միակ նիւթի մը վրայ:
Եթէ, կ'ըսեն, ամէնքն ալ նոյն գաղափարն
ունենային, ինչպէս դիւրաւ եւ ներդաշ-
նակութեամբ կրնային ամէնքն ալ միասին
գործել հասարակաց բարւոյն համար: Կը
մոռնան սակայն, որ եթէ կարելի ըլլար
այս, ճշմարտութեան բաղադրիչ մասերուն
համաձայնութիւնը պիտի չկենար, ո՛չ հա-
ւաքում անոր բազում կերպարաններուն
եւ ո՛չ բաղադրութիւն անոր բազում երե-
ւոյթներուն մէջ: Անկեղծ համոզմանց ճիշդ
այս խառնուրդին չնորհիւ մարդ կը կարո-
ղանայ ուղղել իր սխալները, յետոս կոչել
իր ծուռ խօսքերը, հասնիլ իմաստուն դա-
տողութեան եւ ուղիղ եզրակացութեան
նման բանի մը: Սակայն մենք կը բարկա-
նանք եւ մեր սիրտը կը նեղանայ տեսնելով
այս տարբերութիւնները, եւ կ'ընծայենք ա-
նոնց չափն այն չարիքներուն որք իրապէս
կը վերաբերին մեր զանոնք ճանչնալու եւ ըն-
դունելու գովաւանութեան: Յոյժ չափ ան-
գամ գրգռումներ, չար գգացումներ եւ մինչ-
չեւ իսկ բարկութիւն կը ծագին այս անմեղ
պատճառէն: Գաղափարներու փոխանակու-
թիւն, հասարակ խօսակցութեան կամ
քննադատութեան եւ կամ վիճաբանու-
թեան ժամանակ, ճշմարիտ գաղափարներ
կազմելու ամենէն հրահանգիչ եւ պատուա-
կան միջոցներուն կարգէն են, եւ սակայն
ցաւալի է որ կը թուանաւորուի հրամանական
(dogmatic) ոգով որ չհանդուրժեր ընդդի-

մախօսութեան, եւ այնպիսի կիրքով մը որ
ամէն հակառակ կարծիք անձին դէմ նա-
խատինք կը համարի:

ՓՐԿԱՆԱԻՈՎ ԱԶԱՏՈՒՄ

«Օղը պիտի աւրուի առաւօտ չեղած»,
ըսաւ ձկնորս մը իր արհեստակիցներէն
մէկուն, արեւելքը ցուցնելով ուր ամպերը
կը ցածնային, կը վազէին եւ կը ծփային
իւր թէ մաքառելով օդին մէջի ողիներուն
հետ, վերը երկար, նեղ եւ կարմրագոյն
չերտի ձեւով:

«Շիտակ ես, Աստուած օգնէ այս գիշեր
այս ծովեզերքին մօտեցող նաւերուն»:

Ձկնորսներու գիւղ մըն էր ուր ամէն
մարդ ծով կ'երթայ եւ ուր կանայք տունը
կը նստին իրենց երեսները մոխրի գոյն ա-
ռած, եւ ալիքներուն գոռումին ձայնը նոյն
իսկ իրենց սիրտերուն վրայ զգալով, մինչ
կը մտածեն իրենց հօր, եղբօր եւ էրկան
վրայ որք կը կոռւին անգութ կոհակներու
հետ: Ձկնորսը գիտէր թէ ինչ բաներու
վրայ կը խօսէր միւս ձկնորսը, վասն զի
կէս գիշերուան ատեն փոթորիկը կատաղած
էր: Ճիշդ արշալոյսէն առաջ, մինչ գիշե-
րապահը ծովեզերքէն կ'երթար փոթորիկին
մէջէն, երբ եկաւ տեղ մը ուր ժայռին բա-
զուկը կ'երկնայ ջուրին մէջ, տեսաւ օղա-
յին փամփուշտ մը (հալաֆ ֆէշէ) որ բոցալա-
ռելով կը բարձրանար ամպերուն դէմ: Ժայ-
ռերուն վրայ նաւակ մը: Մարդը միւրճուե-
ցաւ ջուրը եւ դէպի նաւակը գնաց, եւ
աղաղակելով հաղորդեց լուրը: Գիւղացիները
իսկոյն սկսան ժողովուրդ ծովեզերքը, ա-
մէնքն ալ փրկանաւր զրկելու անձուկն
ունենալով, ինչպէս այր մարդիկ՝ նոյնպէս
նաեւ կանայք, վասն զի անոնք զօրաւոր
էին եւ քաջ. ձկնորսի կիւնը երկուքին ալ
պէտք ունի: Անոնք օգնեցին պատրաստու-
թիւնները տեսնելու մէջ անվեհեր դէմքով
եւ զգածալ սրտով, վասն զի աղէկ գի-
տէին թէ գուցէ իրենց զրկած զօրաւոր
մարդիկը երբեք պիտի չդառնային ետ, բայց
միայն եթէ ծովը զանոնք ցամաք նետէր
իրենց պարանոցը փաթթուած ծովային
խոտերով հանդերձ:

Հիմա պատրաստ են. բայց ահա կու գայ
անագին ալիք մը, ճիշդ յարմար ժամանա-
կին, ատիթէն օգուտ քաղելով կը նետուին
փրկանաւր եւ կը հեռանան, կը լողան դէպ
ի նաւակը որչափ որ կարող են մթութեան
մէջ: Գորշագոյն արշալոյսը կը սկսի յերե-
ւան դալ: Հիմա կրնան նաւակին հետեւիլ,
կրնան տեսնել զայն մինչ կը մօտենայ իրենց
նաւակին թաւալելով ժայռերուն վրայ:
Լոյսը աւելի կը զօրանայ, կը կայնին իրենց
աչքերը յառած, երբ աղաղակ մը կը հանէ
մարդոցմէ մին որ գիտակիւ կը նայէր, ը-
սելով, Մեր նաւակներէն մէկն է: Հեծու-
թեան ձայն մը կ'ելլէ անոնց ձերմկցած եւ
անխօս շրթունքներէն: Այն ատեն ամէն
ձայն դադարեցաւ անոնց մէջ, թէպէտ այն
լոկի խուճերն մէջ ամէն սիրտ զօրաւոր
կերպով կը բաբախէր, վասն զի հոն չէր
գտնուեր մարդ մը կամ կիւն մը որ կապով
մը կապուած չըլլար այն մարդոց հետ որ
կը տարուբերէին սոսկալի ջուրերուն վրայ:
Հասան անոնց նաւակին, նետեցին չուան
մը: «Բռնեցին չուանը», կ'ըսէին ծովեզեր-
քը գտնուողներէն ոմանք, «Ոչ, չբռնեցին»,
կ'ըսէին ուրիշներ: «Այո, բռնեցին», կ'ըսէին
ուրիշներ: «Ահա անոր քով կ'երթան» ի
վերջոյ տեսան որ փրկանաւր գլուխը դէպի
ծովեզերքը կը յառաջանար: Բայց տակաւին

իրենց սրտին ուժգին բաբախումը հանդար-
տած չէ: Նաւակին մէջ լեցուած զիւցա-
ղուններուն եւ ծովեզերքին մէջտեղ ծովը
ալեկոծեալ է: Ոչ, Աստուած, ողորմէ: Մէջ
մը կը տեսնեն զանոնք որ կ'ելլեն ալիքին
զագաթը, մէջ մը՝ աչաց տեսութենէ կը կոր-
սընցնեն երկար վայրկեաններ, եւ իրենք
անի եւ դողի մէջ կը տագնապին: Ահա նո-
րէն կ'երեւին քիչ մը աւելի մօտը: Եւ այս-
պէս կը մաքառին ձամբուն վրայ, մինչեւ
որ մեծ ալիք մը իր վրայ առած կը բերէ
զանոնք ծովեզերքը: Անձկուտ ձեռքեր կը
բռնեն նաւակը եւ կը քաշեն զայն ապահով
տեղ մը: Փափուկ ձեռքեր կ'օգնեն յոգնած
մարդոց նաւակէն դուրս ելլելու, եւ երախ-
տագիտութեան բարձրաձայն հեկեկանք մը
վեր առ Աստուած կ'ողողուի սրտերէ որ
կու լան, վասն զի իրենց ուրախութիւնն
այնքան մեծ է որ չեն կարող երգել:

ՄՈՐԹԸ ՄԱՔՈՒՐ ՊԱՆԷ

Մարմնային կազմութեան գործողութիւն-
ները առողջութեամբ կատարելու համար
մաքրութեան կարեւորութիւնը բանախօ-
սութեան մը նիւթ ըրաւ Փրոֆէսոր Վի-
լիան Լիւիս «Լոնտոնեան Հաստատութեան»
մէջ: Բանախօսութիւնը հրատարակեց Նէլք:
Կրնանք, կ'ըսէ Փրոֆէսոր Լիւիս, ապրիլ
օրերով առանց մեր ստամոքսին կատարելու
գործ յանձնելու, լիարդը կրնայ դադրիլ
զործելէ բաւական օրեր մահուան գալէն
առաջ, բայց անկարելի է ապրիլ նոյնչափ
ժամանակ եթէ մորթին գործողութիւն-
ները բոլորովին դադրին: Փրոֆէսորը յառաջ
կը բերէ մանկան մը վրայ պատմուածք,
որուն ամէն կողմը ոսկի թիթեղով պատուե-
ցաւ որպէս զի իրեւ արձան ծառայէր, բայց
մեռաւ քանի մը ժամէն: Արտաշնչութեան
այսինքն քրտինք դուրս տուող ծակաթե-
ները որոցմէ 3,500 հատ կան մէկ քառա-
կուսի մատնաչափ մորթի վրայ, կը կատա-
րեն արեան թթուածնին միջոցաւ աւելորդ
հիւսկէններուն այրած ժամանակը յառաջ
եկող խոնաւութիւնն արտաքսելու կարե-
ւոր պաշտօնը, եւ քսանուչորս ժամու մէջ
դուրս կը հանեն իւր 23 ունկի քրտինք որ
կը շոգիանայ առանց արտադրելու մորթի
որ եւ իցէ զգալի խոնաւութիւն: Արտա-
շնչութեան այս արտաքսումը եւ անոր շո-
գիացումը գեղեցիկ բնական գործն է մար-
մինին ջերմութեան աստիճանը կանոնաւո-
րելու համար, եւ արտաշնչութեան շոգիի
փոխարկումը թաղուն վիճակի կը վերածէ
մեծ քանակութեամբ ջերմութիւն, որ դը-
խաւորապէս մարմնէն ելած ըլլալով զայն
բաղադրատարր զով վիճակի մէջ կը պահէ:
120 աստիճան (Ֆար.) ջերմութեամբ լո-
գանք մը գրեթէ անտանելի է, բայց մարդ
կրնայ ժամանակ մը ենթարկուիլ 325 աս-
տիճան (Ֆար.) ջերմութեան փուռի մը մէջ:
Արտաշնչութիւնը զով կը պահէ մարմինը:
Օրուան մէջ դուրս ելած 23 ունկի արտա-
շնչութիւնը կը պարունակէ իւր մէկ ունկի
պինդ նիւթ, որ ետեւը կը թողուի շոգիաց-
ման ժամանակ: Ասկէ զատ կան ճարպային
գեղձեր որ դուրս կը հանեն լւղային եւ
խժպիւն նիւթեր որոց մէկ օրինակն է ա-
կանջին աղտը: Ասոնք միանալով մարմ-
նոյն փակած պինդ նիւթին եւ աղտին հետ,
կը կաղմեն բաղադրութիւն մը որ կը միտի
լսել մորթին ծակաթիւքները: Եւ առանց
առաւօտեան լուացումով եւ խորտաւորոտ
անձեռոցով վտարումն է որ լողացման կաղ-
զուրիչ ներգործութիւնը կը չնորհէ:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մեկտ. 24 ըստ Յուլ. և 6 ըստ Լատ. 1894

ՄԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Շաբթուանս մէջ կարեւոր լուր հասաւ հեռաւոր Արեւելքի պատերազմի դաշտէն: 3,000 մարդէ բաղկացեալ ճափոնական երկրորդ զօրաբաժինը, որոյ վրայ գրեցինք անցեալ շաբթու, սկսաւ նաւ մտնել ի Հիւրոյիմա անցեալ երեքշաբթի օր, բայց տակաւին յայտնի չէ թէ ո՛ր պիտի երթայ: Զինացիք կը կարծեն թէ յաջորդ մեծ ճակատամարտը տեղի պիտի ունենայ ի Մուգտէն, գլխաւոր քաղաքն այն գաւառին որ կը գտնուի Քորէայի եւ Զինիլի միջեւ: Սոյն գաւառին մէջ կը գտնուի նաեւ Փեքին: Ուստի սկսած են շուտով ամրացնել այն քաղաքը եւ հազարաւոր զօրք թափել հոն: Կը կարծուի թէ Զինաց Կայսրը Մուգտենի մէջ ունի աւելի քան 250 միլիոն օսմ. ոսկւոյ արժողութեամբ զրամ որ զիջուած է երկու դարու մէջ: Զինու սղայք կը կարծեն թէ ճափոնցիներուն աչքը Փեքինի ծովախորշն գլուխը գտնուող Նիու Չուանկի նաւանգաւորն վրայ է, վասն զի եթէ զայն դաւեն՝ կը խզուի չինական հաղորդակցութեանց զիծը եւ թէ՛ Մուգտէն եւ թէ՛ Փեքին ճափոնական յարձակումներուն նշանակ կ'ըլլան: Կ'ըսուի թէ Զինացիք ճակատամարտին օրը 7,000 զօրք ցամաք հանած են Եալու գետին եզերքը եւ հոն կեդրոնացուցած են 38,000 զօրք, որոց շատը սակայն մարդուած չեն եւ խեղճ կերպով զինուած են: Արդէն իսկ ետ քաշուեր են Քորէայէ եւ հաստատուեր են չինական հողի վրայ իրենց սահմանազիւէն դէպ արեւմուտք եւ րեստուն մղոն հեռի տեղ մը: Անկարգ կերպով մը ետ քաշուեր են ճափոնցիներուն դէպ հիւսիս յառաջանալուն համար: Կ'ըսուի թէ իրօք մեծ անձկութիւն կը տիրէ Փեքինի եւ թիէն-Չինի մէջ ճափոնցիներուն մօտենալուն պատճառաւ, եւ Շանկիայի մէջ զրոյց չընեցաւ թէ ճափոնցիք սկսած են մեծ բանակ մը ցամաք հանել բուն չինական հողի վրայ: Եթէ ճափոնցիները գրաւեն Փեքին, Կայսրը որոշած է արքունիքը փոխադրել ի Նանքին ուր պատրաստութիւնք կը տեսնուին զինք ընդունելու համար: Զինաց դժուարութիւններէն մէկն է գանձային խնդիր: Պատերազմական նախարարութիւնը չըամ չունի: Կայսրը հաւանեցաւ մայր կայսրուհւոյն սա ջերմ թախանձանքին որ իր ծննդեան վաթսնեորդ տարեգարծին ազգային տօնախմբութիւնն յապաղուի եւ նոյն նպատակաւ հաւաքուած զրամը պատերազմական ծախուց գործածուի: Թայիլի թղթակիցը կ'ըսէ թէ չինական ուրիշ մարտանաւ մը խրեցաւ խութի մը վրայ մինչ կը փախչէր Եալուի ճակատամարտէն ետքը, եւ հետեւեալ օրը օդն հանուեցաւ ճափոնցիներուն ձեռամբ: այնպէս որ Զինաց նաւային կորուստն է հինգ մարտանաւ: Զինաց դորձակալներն յեւրոպա եւ յԱմերիկա հրահանք ընդունած են անմիջապէս գնել որ եւ է մարտանաւ որ կրնայ գտնուիլ: Եալուի ճակատամարտին բոլոր ներկայ գտնուողները կը վկայեն թէ ճափոնցիք ընտիր կերպով վարեր են իրենց նաւատորմը: Իրենց բոլոր նշանները զրօշակով տուեր եւ պատասխանները փութով առեր են: Հետեւեալ օրը առաւօտուն դարձեալ գացեր են ճակատամարտին վայրը, բայց երեկոյին մեկնեւ են: Զրոյց կայ թէ ճափոնցի ազնուական մը

սկսած է կաղմակերպել արագընթաց նաւերու տորմիդ մը, որոյ նպատակը պիտի ըլլայ Հիւսիսային Զինու եղերքին մօտերը չինական նաւերն հալածել: Թայիլ, ճափոնական յաղթութեան վրայ բացատրութիւններ տալու առթիւ, կ'ըսէ, «Ճափոն արդէն այնչափ բան կատարած է որ բաւական է բովանդակ եւրոպայի մտացի մարդիկն համոզելու թէ այսուհետեւ ճանչնալու են զայն իբրեւ նոր պետութիւն մը հեռաւոր արեւելից մէջ: Ճափոն ոչ միայն ունի զինուորական զրութիւն մը բազում նկատումներով աւելի ընտիր քան Մեծին Բրիտանիոյ զրութիւնը, այլ եւ իր նաւատորմիդը, թէպէտ դեռ բաղադատմամբ փոքր, կազմակերպուած է լաւագոյն զրութեամբ եւ կը կառավարուի ծովային ռազմագիտութեան կատարելագոյն եւ ամենէն զինական մեթոտներով:» Թայիլ գոհունակութիւն կը յայտնէ որ Մեծն Բրիտանիա ճափոնի հետ դաշինք մը կնքած է յորում ընդունուած է թէ ճափոն տէր է նոյն իրաւունքներուն զորս ունին ուրիշ քաղաքակրթեալ պետութիւններ: Զինական ճախողութեաններուն բերմամբ, Զինաց զիւրքը օտարականներուն դէմ հեռադեմէ աւելի թշնամական կ'ըլլայ եւ մեծ երկիւղ եւ մտատանջութիւն յառաջ կը բերէ: Թիէն-Չինի եւրոպացի բնակիչները փոխադարձ պաշտպանութեան համար անօրինութիւններ ըրած են:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նիւ-Եորքի կառավարչութեան համար Նախագահական կուսակցութեան ընտրելի նշանակուած է Տ. Պ. Հիլ ծերակուտակաւնը: Նոյն պաշտօնի համար Հանրապետական ընտրելին է Նախկին փոխ-Նախագահ Մորթըն: Ընտրական այս պայքարը պիտի զիտուի սատակ հետաքրքրութեամբ:

Անցեալ շաբթու Դերմանիոյ Կայսրն այցելեց Թորն քաղաքը Բրուսիոյ արեւելեան եզերքը: Քաղաքապետը, Նորին Վեհափառութեան բարի գալուստ մաղթելու առթիւ, ըսաւ թէ այս առաջին անգամն է որ գերման կայսր մը կ'այցելէ նոյն քաղաքը, եւ քառասուն տարուան մէջ ալ առաջին անգամ՝ որ բրուսիական թագաւոր մը կ'այցելէ հոն: Ըսաւ թէ Թորն միշտ ուզած է ըլլալ գերմանական քաղաք մը, թէպէտ 300 տարի գտնուեցաւ ուրիշ կառավարութեան մը ներքեւ, եւ թէ կարող է Վիսթուլայի վրայ հսկել խոտախալ կատարեալ հաւատարմութեամբ առ Նորին Վեհափառութիւնն: Կայսրը, երբ պատասխանեց, ըսաւ թէ կը ցաւի որ լին հպատակներուն ընթացքը չկրցաւ ըլլալ այնպէս ինչպէս կը փափաքուէր կամ կ'ակնկալուէր: Դերմանաց չափ շնորհ եւ համակրութիւն կրնան ընդունիլ իրմէ, միայն եթէ զգան թէ անպայման կերպով բրուսիական հպատակ են իրենք: Այս խօսքը մեծ յուզում յարուցած է Լեհերուն մէջ, եւ լեհական թերթեր կը յայտարարեն թէ Կայսրը սխալ տեղեկութիւն առած ըլլալու է իր լին հպատակներուն վրայ:

Մ. Քաղիմիր Փէրիէի Նախագահ ընտրուելու պատճառաւ Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովին մէջ աթոռ մը թափուր մնաց: Նոր երեսփոխանի մը համար ընտրութեան ձեռնարկուեցաւ, եւ Արմատական մը շահեցաւ աթոռը քուէից փոքրիկ մեծամասնութեամբ:

Մեծն Բրիտանիա, թէպէտ ինք ջերմ

պաշտպան է Ազատ Վաճառականութեան, չկրցաւ համոզել իր դաղթականութիւնները որ իր ընթացքին հետեւին այս մասին: Աւստրալիոյ մէջ Վիքթորիայի դաղթականութիւնը ժամանակ մը բացառութիւն էր, բայց նոր կատարուած ընտրութեանց միջոցին գրեթէ ընաջինջ եղած է Ազատ Վաճառականութեան պաշտպան կուսակցութիւնը, ընտրելով 95 անդամոց 14ը միայն:

Ֆրանսայի Հանրապետ չինութեանց նախարարը, ուրիշներու թախանձանքին տեղի տալով, յանձնաժողով մը կարգեց եւ պաշտօն տուաւ քննել թէ Պիսգայեան ծոցին եւ Միջերկրական Ծովուն միջեւ կարելի է ջրանց մը բանալ: Նոյն ժամանակ յայտնեց թէ ինքն անձամբ չհաւատար այդպիսի ձեռնարկի մը օգտակարութեան: Տարակոյս չկայ թէ Փանամայի ջրանցին անյաջողութիւնը նուազ եռանդուն կ'ընէ Ֆրանսացիները ուրիշ հսկայական ձեռնարկ մը սկսելու:

Ասկէ առաջ բացատրած ենք Պերճիոյ մէջ ընդունուած ընտրական կամ քուէտուութեան նոր զրութիւնը, որուն համաձայն ամէն չափահաս արու իրաւունք ունի քուէ տալու: Քուէտուներու պաշտօնական նոր վիճակագիր մը հրատարակուեցաւ: Ծերակոյտի անդամ ընտրելու համար քուէտուութեան իրաւունք ունեցողներու թիւը, որ Երեսփ. Ժողովոյ անդամ ընտրելու համար քուէարկողներու թիւին չափ մեծ չէ, սակայն բաժնուած է. 657,678 ընտրող կայ մէկ քուէ տուող, 285,862 ընտրող՝ երկու քուէ տուող, եւ 215,174 ընտրող՝ երեք քուէ տուող: Ուստի թէպէտ մէկ քուէ տուողները մեծամասնութիւն են, իրենց զօրութիւնը կամ ձայնը ամբողջին մէկ երրորդն է միայն:

Ճափոն Միացեալ Նահանգներու հետ բանակցութեան մէջ է կնքելու համար դաշնագիր մը նման անոր զոր վերջերս կնքեց Մեծին Բրիտանիոյ հետ. սակայն հաւանական չէ որ վերջնական քայլն առնուի Միացեալ Նահանգաց Ազգային Ժողովին գումարումէն առաջ որ տեղի կ'ունենայ դեկտեմբեր ամսոյ մէջ:

Ռուսիոյ կայսերական ընտանիքին ուղեւորութիւնը դէպ ի նրիմ, ուր կ'ընուի թէ մեծ-դուքս Կէորկիյի տկարութիւնն աւելցած է, յապաղուեցաւ վասն զի Չարը իր տկարութեան պատճառաւ դուրս պիտի չելլէ իր սենեակէն:

Սթանբուլի Փարիզու թղթակիցը կ'ըսէ թէ անհաւանական չէ որ նախարարապետ Մ. Տիւրիւի մօտերս հրաժարի:

Ֆրանսայի Ներքին գործոց նախարարը չըջաբերական մը հանած է յորում ամբողջ Ֆրանսայի քաղաքապետներուն կը պատուիրէ երեք անպատիւ չթողուլ ցլամարտի դէմ սահմանուած օրէնքները չյարգողները: Նիմի մէջ, ուր թաղապետութիւնը պայմանագիր կնքած էր ցլամարտի հանդէսներ կազմակերպողներու հետ, հանրազրութիւն մը պատրաստուեցաւ կառավարութեանէն խնդրելու համար որ այդ քաղաքին համար բացառութիւն մը ըլլայ:

Սերպիոյ եւ Աւստրիոյ յարաբերութեանց վրայ խօսելով Սերպիոյ Աղեքսանդր թագաւորն ըսաւ, «Եթէ ինծի մնար, միշտ յոյժ մտերմական կ'ըլլային անոնք: Մենք Աւստրիոյ պէտք ունինք եւ միշտ ալ պիտի ունենանք: Նկատելով որ այնչափ մօտ զրացիներ ենք եւ որ մեր վաղեմի հաստատութիւններէն ոմանք կը հակառակին

աւստրիականներուն, դարմանալի է որ վէ-
ճեր կը ծագին: Բայց Սերպիոյ մէջ երբեք
ջանք եւ յօժարութիւն պիտի չպակսին պահ-
պանելու եւ բարեփոխելու համար այս երկու
երկիրներուն այժմու լաւ յարաբերութիւն-
ները: Աւստրիական խորհրդարանաց պատ-
ուիրակներու ժողովին մէջ Գալնոքի կոմսն
ըսաւ թէ Սերպիոյ գործերը Սերպիոյ միայն
կը վերաբերին եւ ոչ Աւստրիա-Հունգարիոյ:
Նոյն երկրի ներքին յարաբերութեանց ա-
ռաջնակարգ վիճակը նկատելով ինք վստահ
է թէ իրաւամբ կարելի է Սերպիոյ վստա-
հիլ իր ներքին գործերու տնօրինութիւնը,
եւ Աւստրիա միշտ փափաքող է որ յաջողի
Սերպիոյ վարչութիւնը:

—Սոսկալի փոթորիկ մը պատահեցաւ
Միացեալ Նահանգաց Այոուա, Ուիսքոնսին
եւ Միչիգան նահանգներուն մէջ 200 մղոն
երկայնութեամբ երկրի մը վրայ, եւ պատ-
ճառ եղաւ անգղիէ քանակութեամբ ընչից
եւ աւելի քան 75 կենաց կորստեան: Ճա-
փոնի մէջ ալ նոյնպիսի փոթորիկ մը պա-
տահեր է եւ 15,000 տուն եւ շատ մը նա-
ւեր կործաներ է, եւ պատճառ եղեր է նա-
եւ 300 անձի մահուան:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դրոշմաթուղթի տուրքի օրէնքին թուա-
կանէն առաջ գրուած մուրհակներուն եւ
պաշտօնագրերուն համար յատկապէս ըսուած
էր նոյն օրէնքին մէջ թէ վաւերական կը
ճանչցուին անոնք թէպէտ դրոշմուած չեն:
Սակայն Հանրային պարտուց վարչութեան
խնդրանքը Դատական նախարարին կողմէ
պատուիրուեցաւ բոլոր այդպիսի մուրհակ,
եւն. ունեցողներուն որ դրոշմաթուղթ
փակցնեն անոնց վրայ երբ դատարանի ներ-
կայացնեն դատավարութեան առթիւ:

—Տեղական իշխանութեանց խնդրանքը
կայսերական հրաման մը ելաւ Նիկոմիդիոյ
մօտակայ Պաղէճիկի գիւղախումբը վեց
թաղի բաժնելու համար:

—Ալիւրի գինը կը շարունակէ իյնալ:
Ուստի հացագործներուն պատուիրուեցաւ
հացի գինը 40էն 35 փարայի իջեցնել, «Է-
ֆֆֆ»ներուն ալ իրենց գինը 25 փարայի ի-
ջեցնել:

Յորենի եւ ալիւրի գնոյն անկման պատճառն
է հաւանականապէս ցորենի մշակութեան ա-
ւելնալն աշխարհի ամէն կողմանց մէջ: Աշ-
խարհ աւելի ցորեն կ'արտադրէ քան զոր
իր բնակիչները կրնան ուտել: Օսմ. պե-
տութեան հողագործները եւ աղօրեպան-
ները ցաւօք կը դիտեն գինեւու այս ան-
կումը, վասն զի օտարք ցորենը եւ ալիւրը
կրնան աւելի աժան ծախել հոս քան իրենք:
Ալիւրի վաճառականութեամբ զբաղողները
երկար ժամանակէ ի վեր մասնաւոր աղեր-
սագրով խնդրած են կառավարութիւնէն ա-
ղօրեպաններուն կործանման առջեւն առ-
նել: Հիմա Հանրօգուտ գործոց նախարա-
րութիւնը Բ. Դրան առաջարկ մը մատու-
ցած է օտար երկիրներու մաքսապաշտպան
աշխարհավարութեան հետեւիլ եւ դուրսէն
ներածուած ցորենին եւ ալիւրին վրայ բարձր
մաքս դնել, որով չկրնան տեղական աղա-
րակներու եւ տեղական աղօրեպաններու ար-
տադրութեանց հետ մրցամաք ծախուիլ:
Առաջարկուած մաքսն է, դէթ առժամա-
պէս, 20էն 30 դահ. ցորենի ամէն 100 քի-
լոկրամին համար, եւ 30էն 40 դահ. ալիւրի
100 քիլոկրամին համար:

—Տեղեկագրուած էր թէ Խաղաղի վեր-

ջին կրակէն այրած տուններուն մեծագոյն
մասը այնպիսի աղքատներու կը վերաբերին
որ անկարող են քարուկիր տուն շինել:
Հիմա կայսերական հրովարտակ մը կ'արտօնէ
հրկիզեալները դարձեալ փայտաշէն տուներ
կանգնել: Նոյն արտօնութիւնը շնորհուած է
Դուզլուսնուզի, նաեւ Պալատու աղքատ
հողատէրներուն որ աղերսագիր մատուցած
էին այդ նպատակաւ, եւ որոց տուններն
այրեցան բաւական ժամանակ առաջ:

—Կայս. կառավարութիւնը որոշած է,
կուսակալութիւններու կեդրոնական քա-
ղաքներուն մէջ ջրհանկրաց խումբեր, եւ
գաւառային կեդրոններու մէջ ալ այսպիսի
խումբերու մասնաճիւղեր կազմակերպելով,
պատահականութեան առջեւն առնել այն
համայնաւեր հրդեհներուն, որ երբեմն եր-
բեմն մոխիր կը դարձնեն ներքին գաւառ-
ներու քաղաքները եւ գիւղաքաղաքները:
Դիւղերուն դալով, անշուշտ չկրնար ակն-
կալուիլ որ ջրհանկրոններու խումբեր պատ-
րաստեն, բայց դիտաւորութիւն կայ ջրհան-
ներ եւ հրդեհի դէմ գործածուելու ուրիշ
գործիքներ տալ անոնց:

Հիմա, առանց ժողովուրդը ծանր ծախուց
ենթարկելու, այս անհրաժեշտ բարեփոխմ-
ները ձեռք բերելու միջոցները նկատողու-
թեան առնուած են իբրեւ ստիպողական
խնդիր:

—Հանրային կրթութեան նախարարու-
թիւնը բոլոր կուսակալութեանց նոր եւ
խիստ հրահանգներ զրկեց թոյլ չտալու հա-
մար ո եւ է անուամբ կամ ո եւ է անձի կամ
հասարակութեան վերաբերեալ դպրոցներու
բացման, որք պաշտօնապէս ճանչցուած
չեն կառավարութեանէն:

—Հանրօգուտ շինութեանց նախարարու-
թիւնը ծանուցած է որ Եաֆայի մօտ Սա-
րօնի գալուր, հանդերձ իր արտերով եւ
պարտեզներով, ոռոգելու համար յանձնա-
ռուք մենաշնորհի առաջարկներ մատու-
ցան են:

—Երկուշաբթի օր Վիեննայէ հոս հասաւ
Վիեննայի օսմ. նախորդ դեսպան Զիեա
փաշան, որ Փարիզու դեսպան անուանուած
է: Անմիջապէս կայս. պալատ գնաց իր շնոր-
հակալութիւնները մատուցանել իրեն շնորհ-
ուած նոր պաշտօնին համար:

—Սպանիոյ նախորդ դեսպան Պառոն
աը Ֆիկէրա ուղեւորեցաւ ի Մատրիտ:

—Հայ Հռոմէականաց Տ. Ազարեան պատ-
րիարքը Հռոմ հրաւիրուեցաւ ինչ ինչ եկե-
ղեցական խնդիրներու համար, եւ յառաջի-
կայ երկուշաբթի օր պիտի մեկնի մայրա-
քաղաքէն:

—Կայս. Էրպէ մը հաւանութիւն կու տայ,
ջուրի նուազութեան առջեւն առնելու հա-
մար, մայրաքաղաքիս եւ շրջակայից մէջ
արթեզեան հորեր բանալու, ծրագրի մը որ
երկար առնէն ի վեր կը քննուէր: Պիւճիա-
կան ընկերութիւն մը հաւանած է այդպիսի
հոր մը բանալ փորձի համար եւ հիմա պայ-
մանները կը քննուին: Հորը պիտի բացուի
Վոսփորի եւրոպական եզերքը: Հետա-
քրքրութեամբ պիտի սպասուի այդ փորձին
եւրին:

—Կայսերական հրաման մը կ'արտօնէ Ղա-
թիոյ կողմը նորաշէն քարափին վրայ շի-
նել երկաթեայ տաղաւարներ ուր մաքսա-
տան գործառնութիւններ պիտի կատարուին
մինչեւ որ քարափանց շինութեան ընկե-
րութիւնը կարող ըլլայ կառուցանել հոյա-
կապ մաքսատունները զորս շինելու պար-
տականութիւն ստանձնած է իր արտո-

նագրով: Սպաս կ'ըսէ թէ Պոլսոյ մաքսա-
տան շէնքերն ալ պիտի ընդարձակուին
ծովեզերքէն բաւական ներս նոր շէնքերու
շինութեամբ, մինչեւ որ նոյն ընկերութիւն
կառուցանէ նոր եւ ընդարձակ շէնքերը
զորս պարտական է շինել նաւահանգստին
այն կողմը: Քարափանց ընկերութիւնը
չկրնար շինել այս կարեւոր շէնքերը տակա-
ւին բաւական ժամանակ, կամ մինչեւ որ
քարափին մեծ մասն աւարտի եւ գործած-
ուի: Նոյն ժամանակ քարափանց շինու-
թեան գործը մեծ փութով յառաջ կը տարուի:
Թոփհանէէ մինչեւ Ղաթիոյ մաքսատունը
շինուած քարափը գաղափար մը կու տայ
այն գեղեցիկ երեւոյթին վրայ զոր նաւա-
հանգիստը պիտի ունենայ երբ աւարտի
քարափանց շինութիւնը: Քարափին այս
մասը լայն, հարթ գետին մը է, ծովէն բարձ-
րացած, այն շէնքերուն առջեւ որ ջուրին
եզերքը կը նշանակէին երբեմն: 600 մեթր
երկարութիւն եւ 60 մեթր լայնութիւն
ունի:

—Թղթակից մը Ուշագէ կը գրէ մեղի թէ
ճիշդ է 35 թիւ Աւետիքի Ներքին լոյս
բաժնին մէջ Ուշագի հրդեհին վրայ դրելու
առթիւ ըսուած սախօսքը. «Յունաց թաղ
որ կը պարունակէ 300 տուն» երբեք չլաւ
կրած չէ: Կ'ըսէ թէ հոն կան 300 տուն
յոյն եւ հայ. թէպէտ ասոնց 25-30ը աղա-
տած են հրդեհէն, սակայն կորուստ չկող
ընտանիք չգտնուիր ըսաւ:

—Սէլանիկ-Տէտէաղաճի երկաթուղոյն
Գարասուլուէ Տոյրան շինուած մասին վը-
րայ առաջին կառախումբը բանեցաւ անց-
եալ շաբթու եւ դրօշակներով դարձաւ
մտաւ Տոյրան, ուր ժողովուրդը մեծ խան-
դավառութեամբ բարեմաղթութիւններ ը-
րաւ վէհ: Սուլթանին արեւշատութեան
համար: Երկաթուղոյն գծին Տէտէաղաճէ
մինչեւ զինուորական կայանը շինուած մա-
սին վրայ ալ առաջին կառախումբը բանե-
ցաւ անցեալ շաբթու, տանելով երկաթուղ-
ոյ պաշտօնեաներ հանդերձ անոնց ընտա-
նիքներով:

—Կ. պոլիս, Սուլթան Համաժի մօտ,
Ատաբաղարի պանդոկը երկուշաբթի առա-
ւօտ այրեցաւ: Կրակը վարի յարկէն ծագե-
ցաւ, ուստի շէնքին մէջ գտնուողներուն
փախուստը շատ դժուարին եղաւ: Վեց
եօթը հոգի ծանրապէս վնասուեցան փախ-
չելու առնել, մէկն ալ մեղաւ իր առած
վէրքերուն հետեւանքով:

—Երկրաշարժէ արկածեալներուն նպաս-
տամատոյց Բարձր Յանձնաժողովին հանգա-
նակութեանց համագումարն է 5,176,903 1/2
դահ.: Նոյն Յանձնաժողովի ձեռամբ մինչեւ
ցարդ բաշխուած է 199,129 դահ.:

—Աղբիւնուպոլսէ եկողներուն դէմ օսմ.
մանուած Կառախումբն ջնջուեցաւ եւ բոլոր
կան քննութիւն միայն հաստատուեցաւ
ի Չաթթա: Նախորիէ եւ Տէտէաղաճէ եկող
նաւերուն դէմ սահմանուած Կառախումբն
ջնջուեցաւ: Խիւտալէնտիկեարի եէնի չէնի
եւ Չարտադ քաղաքներուն շուրջ եղած
շղթան վերցուեցաւ: Կասկածելի հիւան-
դութիւն ծագեցաւ Ուշագի մէջ, եւ հընտ-
ախտ՝ Լիւլէ Պուրկազի եւ Պիւճիկի մէջ:
Այս տեղերուն շուրջ առողջապահական
շղթայ հաստատուեցաւ:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ			
Սեպտեմբեր 24/5, 1894			
Գոնսպիտէ	28 - 9	Բուժ. Երկ. Բաժին	125 50
Պարտուց Յարգարման Թղթադարմ (Թափեցիկէ Ե			
Տիւրքի Գալմէսի) 6		Թահվիլաթ Ը Օսմ.	97 40
ԴՐԱՄԱ, Օսմ. ոսկին 100Է			
Մէճիտէ	108	Բաւսիոյ Բու	90
Մէթալիք	98 20	Նաբուէտն	87 30
Պէշիք	101 40	Գրեմից	51 45
Ալթըլէք	101	Ալթըլ. ոսկի	110 44
Մանր արծաթ	103	Մանր Թղթ.	8 45

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՏԱԿՈՐ ՊՅՈՋԱՆԵՆ
Ֆիմանսիւր Եղգաշը, Ամերիկաց Խան